

Cultura

FEU FORA LA GASÒFIA

M. Rodoreda, finament honrada

Es imminent la publicació de l'obra pòstuma de Mercè Rodoreda, morta a Girona el 1983. El fragment publicat del que ens amenacen de ficar-nos al pap —perquè d'una manera o altra bé ens ho haurem de llegir— no fa concebre cap mena d'esperança sobre la possibilitat que res del que ha deixat Rodoreda s'assembli a *Mirall trencat*. Una de les millors novel·les de la nostra literatura. Més aviat, el fragment avançat pel periòdic fa la irresistible pudor fada de bledes, típica de la més tòpica Rodoreda que culmina amb aquest monument a la bleada que és *La plaça del Diamant*. Una favada.

El 1932 Mercè Rodoreda publicava la seva primera obra, amb aquest títol: «*iSóc una dona honrada?*». Feia bé de preguntar-s'ho, des del seu propi estat d'ànim. Mercè Rodoreda era llavors, als vint-i-tres anys, una noia fina, delicada, educada, aviciada, escalfabraguetes i pedant, rossa, d'ulls blaus i pell blanca —que fos bruna i fosca no té cap classe d'importància: la Rodoreda pretenia, i se li adjudicava amb molt de gust, la imatge de rossa, blava i blanca.

I resultava que la noia rossa, blava i blanca, tan impol·lutada i noucentista, tan europea i delicadament tenista, ja havia tingut un fill i per obra i gràcia d'incest amb un seu oncle, en persona. «*Sóc una noia honrada?*»

S'ha parlat de violació i de seducció. Malament en tots dos casos, més en la violació que no pas en la seducció, tot i que la seducció tampoc no està gens bé, sobretot si també va ser ell.

iSóc una noia honrada? El 1934, dos anys després, la nena rossa, blava i blanca hi insisteix: publica *Del que hom no pot fugir*. Persones ben informades asseguruen que el fill de la Rodoreda i del seu oncle és viu i ben viu, i que viu a Barcelona, i que hi viu amb cognoms poc identificables. Precau-

Pròximament eixirà a la llum l'obra pòstuma de Mercè Rodoreda, pròxima a «*La plaça del Diamant*», allunyada de «*Mirall trencat*». Un mal senyal, tòpicament i típicament bleada.

Ramon Barnils

Delicada, educada, fina, rossa...

ció que s'explica si l'han convençut que l'obra màxima de la seva mare és *La plaça del Diamant* o *El carrer de les Camèlies*, i no *Mirall trencat*.

Sigui com sigui, Mercè Rodoreda ha renegat de tota la seva obra acostada, en el temps, al tiet i al seu hereu —dit sigui metafòricament parlant—. D'aquesta època, la Rodoreda madura només en reivindica *Aloma*, publicada el 1937 i premiada el 1938. La salvada *Aloma* conté, ja ens ho temíem, la problemàtica i la mítica de la

femenina feminitat, la noia com a protagonista, l'angelisme contrastat i comprovat, l'amor, les flors i, anava a dir-ho però no ho dic, les violes.

Vénen la revolució i la guerra de 1936 i 1939, i Mercè Rodoreda, naturalment, afiliada a la UGT, pateix una cosa de no dir, naturalment.

Naturalment, al mateix temps, la noia rossa, blava i blanca feia anar de bòlit els escriptors, periodistes, intel·lectuals de l'època, i els hi feia anar d'una manera real i comprovada.

El dia 9 de juny de 1938 Francesc Pujols publicava un article al *Diari de Catalunya*, titulat «*L'amor i l'amistat*», en forma de carta oberta a Mercè Rodoreda, a la qual, per començar, tractava d'amable amiga i admirable senyora: «*Vós, que sou tan gelosa com deliciosa, gelosa i deliciosa com a dona i com a escriptora només deliciosa, perquè de gelosia no en teniu de ningú, de fer-me la gràcia, tan graciós com tot el que ve de vós, que fins el vostre nom és nom de la gràcia, de demanar-me una carta, crec que el millor que puc fer és escriure-us, no una carta d'amor, que això seria un atreviment que la diferència d'anys i de temperament que ens separa faria que la carta i jo féssim un paper ridícul —ultra que ja sabeu que només m'agraden les dones fetes, que frisen la meua edat—, sinó una carta sobre l'amor, que jo conec més que vós, perquè he estimat moltes dones i vós no crec que hagueu estimat mai cap home, encara que potser més de quatre us han fet sentir la gelosia, perquè vós amb la condició de no ésser l'anell de promesa, us ve com l'anell al dit aquell títol d'aquella obra calderoniana titulada: *Antes de amar tuve celos*».*

I continuava: «*No cregueu mai en l'amor de cap home que no senti el desig de viure sempre tenint-vos al seu costat ben lligada, que és el que jo sentiria per vós si tenia la desgràcia que a la vostra gràcia li passés pel cap*

fer-me rodar el cap i fer-me tornar més boig del que diuen que sóc. No us em podríeu treure de sobre i acabariu maleint l'hora que se us va acudir enamorar-me. No us fieu d'aquell que parlant d'amor es consola veient l'estimada de tant en tant, com el que té relacions amb una casada».

La Rodoreda va llegir-se, com tot-hom per desgràcia, la carta pública. I tot i que va fer veure que no li agradava gens —ai, uix, i quin ximplet— se'n va aprendre la lliçó ben apresada, i va tornar el moc al Pujols.

D'aquesta manera: en comptes de casar-se i ser casada i tenir relacions amb un home que només la veuria de tant en tant, la gelosa i deliciosa Rodoreda, una vegada fugida a França per la guerra, va mantenir relacions amb un casat, com si diguéssim estat ideal per només veure'l de tant en tant.

El problema —sempre hi ha un problema, ecs— és que el que es va dedicar a veure-la de tant en tant va ser el casat a ella. Pujols, amb tota la mala intenció del món, no li havia dit que qui juga amb l'altre no és aquell qui vol, sinó aquell qui no pot. I que, per no poder, no hi ha com estar casat. Que era l'estat de Pujols i Obiols i que no era, detall enutjós, l'estat de la Rodoreda.

L'home de França era un tal Joan Prat i Esteve, molt poc conegut amb el nom d'Armand Obiols. Obiols escrivia versos tots iguals:

Déu suscita la primala
i el llop que n'heu reconfort,
l'ombra amb els ocells que han mort,
l'alba que els desplaça l'ala,

el verd, perquè fulli el brot,
el blau, perquè s'hi retalli,
el roc, perquè tot ho calli,
l'aigua, perquè ho digui tot,

l'home perquè tot ho pensi;
i quan, gleva de silenci,
s'entotsola en son escó

li signa l'obra el diable
amb l'arabesc inestable
d'una fuga d'escurçó.

Així que aquest era l'home que la Rodoreda va topar per venjar-se del tiet, del Pujols i dels artistes i periodistes de la Generalitat republicana: un individu dels més fins, que s'ho

feia signar pel diable amb rúbrica d'escurçó. Armand Obiols era de la colla de Sabadell, guia i coordinador de Pere Quart i Francesc Trabal. També delicat, però en canvi escrupolós, tot el que en sabem és no res: que era l'inspirador d'un dels grups més importants dels anys trenta i quaranta. Que no escrivia per por d'equivocar-se —ell, que s'hi havia preparat molt més que no ningú—. Casat «pel criminal» durant la guerra amb una germana de Francesc Tra-

Tota una senyora, a «Mirall trencat».

bal, entrà en l'exili i en la Rodoreda el 1939. L'esposa havia restat a Catalunya, amb la intenció d'unir-se-li així que pogués, i quan va anunciar que ja podia fer-ho, la Rodoreda va encendre's d'ulls i de dents: ara guanyaré, va pensar, però no ho va dir, això mai, a ningú.

I ben fet que va fer perquè al cap i a la fi Pujols tenia raó, el casat era ell i no ella, i quan la senyora Jordana de Prat va aparèixer a França, el senyor Prat, d'escriptor Armand Obiols, es va comportar com el senyor Pujols havia anunciat a la Rodoreda i aquesta havia malentès: va rebre l'esposa dignament, i va situar la Rodoreda a una distància d'aquelles de tant en tant.

L'època de Mercè Rodoreda des de l'arribada de l'esposa d'Armand Obiols fins a la desaparició d'Armand Obiols del cor de la Rodoreda —d'aquest món, en va desaparèixer més tard, el 1971, a Viena— s'endevina com una època que no hauríem de desitjar ni al nostre més considerable enemic.

Tan negra, tan insuportable devia ser, que la noia rossa, blava i blanca, no pogué segurament fer res més que enganyar-se, enganyant-nos, perpetrant sense treva, fredament decidida a salvar-se, extensions inacabables de cotofluxe, conegudes per tots nosaltres amb els títols de *La plaça del Diamant*, *El carrer de les Camèlies*, un grapat de contes per a bledes ploramiques i unes dotzenes d'entrevistes dignes de la més literària de les revistes del cor.

Però tot passa, i el tiet, i l'Obiols. I a més i com li deia Pujols, en amor les mateixes paraules que serveixen per dir la veritat serveixen per mentir. Rodoreda ens havia mentit, potser per necessitat, per salvar-se, per salvar la imatge de noia rossa, blava i blanca, més segur per salvar-se del naufragi, seguríssim que per fer veure que ni el tiet ni el casat delicat no havien ni tan sols encetat la pell de l'envejable noia rossa, blava, blanca i delicadament tenista.

Però també això afortunadament passà, i finalment la Rodoreda va trencar el mirall que ens mostrava una bleada sublim, una ridícula fleuma, una delicada noucentista enamorada per damunt de tot de les flors. I ens va oferir *Mirall trencat*, que és la senyora Rodoreda, tota una senyora, una senyora com poques n'hem tingut.

Una senyora que, tal com apareix a *Mirall trencat*, què més haurien volgut el tiet i el finíssim estilista de Sabadell que haver feta seva, pobres il·lusos.

(Nota: Si hi ha ningú interessat en la Rodoreda aquí presentada, de primer que vomiti la gasòfia que ens la presenta com una innocent escalfabraguetes amb guants de puntes; que cremi *La plaça del Diamant* i d'altres celebrades obscenitats. I després, que es permeti de llegir *Mirall trencat*. Complementat amb «L'amor i l'amistat», a *Articles*, de Francesc Pujols, edicions dels Quaderns Crema. Amb *Cartes a l'Anna Murià*, de Mercè Rodoreda, La Sal Edicions de les Dones. Amb *Mirall trencat de Mercè Rodoreda*, de Maria Campillo i Maria Gustà, Les Naus d'Empúries. Amb *Diàlegs a Barcelona*. Joan Oliver-Pere Calders, Laia. D'Armand Obiols, és tot per fer: hi ha *Poemes*, d'Armand Obiols, Els llibres de l'Ossa Menor, on la qüestió Obiols-Rodoreda és liquidada al pròleg amb aquesta frase: a l'exili, «esclatà una tan enardida primavera...», i a l'epíleg amb aquesta altra: a l'exili, «ja sabem els mals que els moralistes atribueixen a l'ociositat». •